

A MAGYAR ZSIDÓK LAPJA

3. ÉVFOLYAM, 45. SZÁM

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
EGÉSZ ÉVRE: . . . . 10 PENGŐ
M. K. POSTAI CSEKKSZÁMLA: 19108

ZSIDÓ LAP

1941 NOVEMBER 6

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
VII., NAGYATÁDI SZABÓ-UTCA 39.
TELEFONOK: 221-640 222-175

A TÁRSADALOM MUNKÁJA

Ezt jelenti, egész röviden és egyszerűen, az új *Társadalmi Munkabizottság* megalakulása — nem a réginek romjain, hanem annak élő eredményeiben, tapasztalataiban és tanulságaiban; a kis templom gyertyájának fényében lobbantva lángra a nagy templom gyertyáját, amint azt az alakuló ülésben a vezető főrabbi ünnepélyesen szép, diszes hasonlaltat kifejezte.

A Társadalmi Munkabizottság, amelyre oly méltó, érdemes és nagyjelentőségű hivatás vár felekezeti közéletünkben, nem egy bizottság a sok közt — hanem egy bizottság a többinek összekötő vonalában. Ezen túl is, a Munkabizottság lényegileg: kapcsolat. Az egyesnek kapcsolata: az egészhez és a felekezeti társadalom kapcsolata: a hitközségi organizációk életéhez; a felekezeti magánvélemény kapcsolata: a felekezeti közvéleményhez és a pesti zsidó otthonok kapcsolata: a magyar zsidóság óriás-problémáihoz.

Eleven nyilvántartó, eleven panaszkönyv és eleven interpellációs könyv, amelynek lapjain a nagyközönség intéz a bizottság tagjain át kérdést a hitközség illetékes tényezőihez: van-e tudomása? . . . A Társadalmi Munkabizottság legfőbb hivatása az, hogy a társadalom lüktető és küzdelmes életének forró leheletét, inspirációinak mélységét és közvetlenségét vigye be az egész hitközségi életbe.

Maga az élet hívja életre. És megalakulása nem azt jelenti, hogy egy bizottsággal több lett, hanem azt, hogy sok tanácsalansággal kevesebb lesz. Egy valóban hézagpótló munka megindulását jelenti, a közösség munkájában is: a munka közösségét. Ez a bizottság, amelynek napirend-

jét az *aznap* állítja össze, magától-értetődőleg alkalmazkodik előre kitűzött programjának tartalmához és ideáljaihoz, de mindig a mindennapi élet kívánalmaihoz is alkalmazkodva. Alkalmazkodva az általános sorskérdésekben, amelyeknek publikus jelentősége nyilvánvaló és közzismert — amelyek az események roppant sodrában nyomulnak a tárgysorozat élére; de alkalmazkodva azokhoz a folyton felvetődő kisebb-nagyobb ügyes-bajos dolgokban is, amelyek messziről nézve és talán annak szempontjából „akinek nem inge” jelentéktelen részletek, de amelyek életbevágóan, talán sorsdöntően fontosak lehetnek annak számára, akit illet. Mert az akta élete épp a mai életben elvegyül az élet aktaival, mert ma nem lehet „mellékes ügy” és nincs „közömbös ügy”, mert minden fontos, mert minden levél vagy kérvény, vagy kérdés, vagy folyamodvány mögött egy vagy több tüzhely háttére bontakozik ki — mert nincs ügy, amely akár kompetencia híján, akár mert nem a kellő helyre adresszálatott, elhanyagolható lehetne, mert épp ezért és mindezért lép előtérbe egy oly bizottság jelentősége, amely szervezeti-ileg is hatásosan biztosíthatja és fokozhatja a társadalom munkakontaktusát a hitközség egész életének munkájával.

A Társadalmi Munkabizottság a harmónikus együttműködés tényezőjeként fejti ki tevékenységét a pesti zsidóság, de remélhetőleg az egész magyar zsidóság küzdelmes életében is.

Egyeztet és egyenget. Tájékoztató és utat mutat — hivatásának elképzelésében talán egy rendezőpályaudvarhoz hasonlítható, amely az

eszmék, ötletek, tennivalók, kezdeményezések, adatok csatlakozási vonalait is biztosítja; tehermentesíti a hivatalt — de a többmunka érdekében. És nemhogy gyengíti az eddigi szervezetek munkáját, de még plasztikusabban és hatásosabban érvényesíti.

Első hivatását betöltötte a Társadalmi Munkabizottság azzal, hogy *megalakult*. Régi hiányt pótol — és új hiányt is pótol. Első feladatát teljesítette azzal, hogy megalakult — a továbbiakban a „hogyan”-on és „miként”-en van a hangsúly.

És a megalakulás ünnepélyes egyiségéből következően, nem lehet kétséges, hogy a Munkabizottságban felekezeti — hitközségi — életünknek olyan tényezője fog munkához, amely a maga hatáskörében is megvalósuláshoz segíti minden mai magyar zsidó kezdeményezésnek azt a legfőbb célját, hogy az együttérzést fokozza és az együttműködést intenzívebbé tegye; hogy minél hatásosabban általánosítsa a munkát és a benne való részvételt; hogy minél szélesebb körben exponálja a társadalmi szolidaritás egységét és hatását; hogy minél több érintkezési ponton biztosítsa a társadalomnak és a hitközségi élet illetékes szerveinek szakadatlan egységét.

A program: adva van, a munka: megkezdődött. Ez a program nem papíron jött a világra, de a pesti hitközségi élet ősforrásában, a társadalom szívében született meg. Új bizottság? Alapjában nem nagy dolog, igazán nem nagy, a mai világ és a mai magyar zsidó élet gigászi problémái közt. De hivatása épp az, hogy felemelkedjen ezekhez a problémákhoz, amelyeket, ha csak egy milliméterrel is — ha csak néhány egzisztencia boldogulásában is közelebb visz a megoldáshoz, már megért minden fáradságot. És semmi fáradság, semmi munka, semmi áldozatkészség sem elég a mai helyzetben, a sok: sem elég és a legtöbb is: kevés.

„Franciaország biztosítja a zsidók vallásszabadságát”

Lyonból jelentik: A Compagnons című lyoni újságban, amely egyike a Petain-kormány hivatalos lapjainak, André Faber, az ismert publicista, felhívást intéz a francia közönséghez és ebben

élesen elítéli a párisi zsinagógák elleni merényleteket.

A kiáltvány azzal végződik, hogy „Franciaország biztosítja a zsidók vallásszabadságát” és a vallásszabadságnak ezt a nagy elvét senkinek sem szabad megsértenie.

Ez a cikk

a második félhivatalos megnyilatkozás a franciaországi zsinagógák merénylet ellen.

A múltkor már jelentettük ugyanis, hogy a Vichyben megjelenő Journal des Débats milyen feltűnő állásfoglalást közölt ezekben az ügyekben.

Német lap a lengyelországi zsidó kézművesekről

Berlinből jelentik: Nagy érdeklődést keltett a Völkischer Beobachter-nek az a cikke, amely a lengyelországi zsidó kézművesekkel foglalkozik. A nemzeti szocialista párt hivatalos orgánuma szerint:

„új és figyelmeztető”, hogy Varsó zsidó lakosságának 40 százaléka kézműves.

A Völkischer Beobachter ezután felsorolja a kézművesek különböző iparágait és megállapítja, hogy a teljesítmény általában teljesen kielégítő. A zsidók gazdasági helyzetének rendezésével foglalkozó német transzferállomás szerint:

a zsidók többnyire ügyes kézművesek

és mivel több ágon munkashiány van, bizonyos munkalehetőség van előttük.

Mennyi zsidó vándorolt ki Németországból?

Berlinből jelentik: A Reichsvertretung der Deutschen Juden, a német zsidóság kormányhatóságilag engedélyezett szervezete, érdekes kimutatást tett közzé a németországi zsidók kivándorlásáról. A kimutatás szerint:

80.000 zsidó ment Palesztinába,
200.000 Észak- és Dél-Amerikába,
17.000 Sanghajba,

5000 pedig egyéb tengerentúli országokba. 150.000 Nyugat-Európába kivándorolt zsidóból 100.000 újból német fennhatóság alá került.

A berlini zsidó hitközség egyébként felszólította tagjait, hogy viseljék önértékesen a hatóságilag megállapított zsidó-jelvényt.

Az ügyvédi kamarai választások

a fővárosban az elmúlt héten zajlottak le. A magyar zsidóság fájdalmas érzéssel kísérelheti annak eredményét. Senki sem vonhatja kétségbe, hogy az ügyvédi kamarának olyan diszei kerültek ki egykor sorainkból, mint Brüll Alfréd, aki a kamara elnöke volt, Baracs Marcel, annak elnökhelyettese, Pollák Ilés, annak ügyésze, — élő kiválóságainkat nem is említve. És most? A zsidó ügyvédek csak 6%-ban választott képviselőik útján vehettek részt a szavazásban, amelynek szinte csak másodrendű nézői, de nem aktív tényezői voltak. Hiszen még a mérsekelték K. Ü. N. Cs. pártja sem vett fel egyetlen zsidót, vagy zsidónak tekintendőt lajstromára és számunkra, zsidókra, lehangoló tény, hogy a választási kortéziában még a mérsekelték pártjának is azzal kellett büszkélkednie, hogy „a jelöltek között egyetlen zsidó, vagy zsidónak tekinthető személy nincs”.

Minthogy a törvény rendelkezése folytán 805 zsidó ügyvéd helyett csak 69 szá-

vazhatott, az összes szavazásra jogosult ügyvédek száma 1161-re csökkent. Ebből 1090 érvényes szavazatot adtak le, amiből 559 esett a szélsőjobboldali M. Ü. N. E. pártja és 531 a mérsekelték K. Ü. N. Cs. pártjára. A különbség tehát 28 volt.

A 68 zsidó választó közül (egy időközben meghalt) dr. Grünhut Ármin, a kamara volt főügyésze és dr. Munkácsi Ernő, a bírói és ügyvédi vizsgáló bizottság volt tagja kivételével, — akik betegségük miatt voltak akadályozva — valamennyien leszavaztak. De még ha mind a 68-an is leszavaztak volna, szavazatuk nem változtathatott az eredményen, mert Kövess Bélán és Wenczell Árpádon kívül, a mérsekelték közül más a tisztviselésbe nem juthatott be. A többi tisztviselőket tekintve, további hat szavazat kellett volna ahhoz, hogy a másik alelnök, 12 szavazat, hogy a főtitkár, 19 szavazat, hogy a főügyész a K. Ü. N. Cs. tagjai közül kerüljön ki.

A JOINT 20.000 dollár gyorssegélyt küldött Lembergbe

Lembergben jelentik: Az ottani zsidó segítőszervezetek sürgőnyi értesítést kaptak Lisszabonból, hogy

a JOINT 20.000 dollár gyorssegélyt küldött a zsidó nyomor enyhítésére.

A német hatóságok nem gördítenek akadályt a zsidó jótékonyági munka elé. A JOINT egyébként Lisszabonban

külön értekezleten foglalkozott a keleti segélyakcióval,

Az értekezleten résztvett Myron Taylor, Amerika vatikáni rendkívüli megbízottja is. A JOINT Dél-Amerikába küldte Moses Beckelmann-t, hogy ott új letelepedési helyeket keressen keleti kívándorlók számára.

Ötvenezer főnyi gyászoló közönség kísérte utolsó útjára Ussischkint, akit kívánsága szerint a héber egyetem kertjében temettek el

Jeruzsálemből jelentik: Példátlan részvétel mellett, ötvenezer főnyi gyászoló közönség jelenlétében kísérték utolsó útjára és temették el a váratlanul elhunyt Ussischkint, a Palesztina-munka világhírű uttoróját, a cionista mozgalom legnagyobb tekintélyű vezérférfiát. Egész Palesztinában elcsendesedtek a gyárak, lehúzták redőnyeiket az üzletek, az iskolákban szünetelt a tanítás, amikor a gyászmenet megindult a Scopus-hegy felé.

A kopsorsát vívó kocsi mögött az exekutiva tagjai, a Waad Leumi vezetősége, a palesztinai rabbik, a Nemzeti Alap hivatalának tagjai, az egyetemi tanács és a Hadassah szervezetek vezetői haladtak. A menet végighaladt az Ussischkin-utcán, majd — az elhunyt utolsó kívánsága szerint — megállt a zsinagóga és a Nemzeti Alap főirodája előtt. Azután megindult a héber egyetem felé.

Itt, a héber egyetem kertjében temették el Ussischkint, aki erre a helyre akarta felépíttetni a zsidó Pantheont. Talán eljön még az idő, amikor Ussischkin álma valósággá válik és holtteste fölött elkészül

ez a monumentális Pantheon, a nagyok nagyjainak ez a hatalmas, örök nyugvóhelye. Ussischkin sirja közvetlen szomszédságában van Nicanor sirjának, amelyet csupán néhány esztendő előtt tártak fel Sukenik professzor nagyjelentőségű ásatásai. A hegynek erről a részéről kilátás nyílik arra a helyre, ahol a templom állott és a legenda szerint innen indult el a római légiók támadása. Ussischkin sokszor állott és merengett ezen a helyen.

Nagyon jó hatást tett a zsidó gyászoló közönségre, hogy az arab lakosság tulajdonképpen többsége osztozott a zsidók szomorúságában. A gyászmenetben ott voltak Khalidi alpolgármesterrel és Ragheb Bey Naschschibi-vel az élükön az arab vezetőférfiak.

A sirnál beszéd nem hangzott el. Két végrendelet maradt Ussischkin után: egy, magán és egy politikai végrendelet. Utóbbit néhány nap múlva fogják felbontani. Palesztina mély gyászát egyébként az is mutatja, hogy egy egész héten át szünetelt minden színházi és mozivetőadás.

Az új Társadalmi Munkabizottság alakuló ülése

Kedden este tartotta a hitközség képviselőtestületének mostani ciklusában ujjalakuló ülését a Társadalmi Munkabizottság. Ebből az alkalomból ott láttuk a sáputcai diszterem széksoraiban a zsidó társadalmi élet legkülönbözőbb árnálatainak és rétegeinek képviselőit. Az elnöki emelvényen dr. Boda Ernő elnökhelyettes, a Társadalmi Munkabizottság elnöke mellett Stern Samu hitközségi elnök, dr. Hevesi Simon vezető-főrabbi, dr. Hevesi Ferenc rabbi, az előjáróság több tagja, valamint Eppler Sándor főtitkár foglaltak helyet.

Dr. Boda Ernő nagyobb beszéddel nyitotta meg az ülést. Mindenekelőtt üdvözölte Stern Samu elnököt, dr. Hevesi Simon vezető-főrabbit és a felekezeti élet többi irányító férfait, akik részvételükkel külön súlyt adnak a bizottság munkájának. Azután megemlékezett a bizottság elmúlt ciklusának érdemes munkásságáról.

Dr. Boda Ernő azután részletesen ismertette azokat a munkaterületeket, amelyeken a bizottságnak tevékenységet kell kifejtenie. Kiemelte az ifjúság hazafias és vallásos szellemű irányításának, a zsidó egészségügynek, az antiszemitizmus elleni propagandának és különösen a belső öntudatra való nevelésnek, a felekezeti sajtónak és több más problémá-

nak a fontosságát. Mindezekben a kérdésekben a hitközség a Társadalmi Munkabizottság útján kíváncsi a hitközség közvetlen munkájába be nem kapcsolódott hittestvérek véleményére is. A Társadalmi Munkabizottság egyik főfeladata, hogy élő panaszkönyv legyen.

Stern Samu, a Pesti Izraelita Hitközség elnöke volt az első felszólaló. Kifejtette, hogy mi indította az előjáróságot a Társadalmi Munkabizottság újjászervezésére. A főszempont az volt, hogy a hitközség a mai nehéz időkben nem mellőzheti a felekezeti életen kívülálló értékes erőket sem. Ezekkel is állandó kontaktust akar fenntartani. Az előjáróság informálni akarja a Társadalmi Munkabizottság tagjain keresztül a zsidó társadalmat, a zsidó társadalomnak pedig ugyanezen az úton kell informálnia a zsidóság hivatalos vezetőit.

Dr. Hevesi Simon vezető-főrabbi arról beszélt, hogy a hitközség nagyszabású munkájához állandó társadalmi rezonanciára van szükség. A Társadalmi Munkabizottság akkor teljesíti megfelelően hivatását, ha szüntelen permanenciában dolgozik és gondoskodik arról, hogy a társadalom megfelelően rezonáljon a felekezet vezetőinek munkásságára és kívánságaira. Rendkívül fontosnak tartja, hogy igazságos és

jogos panaszainkat összegyűjtsük, mert a magyar zsidóság nem kárhóztathatja magát annak a néma gyermeknek a szerepére, akinek szavát még anyja sem érti meg. Honfiai szeretettel, becsülettel, értékünk és munkánk tudatában, meg kell őriznünk öntudatunkat. Az új Társadalmi Munkabizottság úgy viszonylik a régihez, mint az új, nagyobb templom a régi, kisebbhez. De a régi templom gyertyacsonkjával kell meggyújtani az új templom nagyobb gyertyáit is. „Ragyogjon e bizottság munkája során” — mondotta dr. Hevesi Simon vezető-főrabbi — a régi szellem és régi világosság. Hirdessük, hogy jók voltunk és dolgoztunk a hazáért. Isten áldása kísérje a bizottság munkáját!

Dr. Ribáry Géza, a bizottság volt elnöke, a Segítés Munkabizottságának üdvözlését tolmácsolta. Rámutatott arra, hogy a Társadalmi Munkabizottság és a Segítés Munkabizottsága más-más feladatokat végeznek, de mindegyikre szükség van. A Segítés Munkabizottsága a jövőben kizárólag a segítés ügyével kapcsolatos teendőkkel fog foglalkozni, az egyéb munka elvégzésében pedig készséggel támogatja az új bizottságot.

Stern Samu hitközségi elnök válaszolt dr. Ribáry Gézának és annak a reményének adott kifejezést, hogy a bizottság hivatása magaslatán fog állani.

Kolozs Lajos az ifjúság nemzethű és hithű szellemében való neveléséről, Rosner Miklós ugyancsak ifjúsági problémákról, dr. Gonda Henrik a zsidó sajtó

Leesik a korona...

Chasszideus történet

...Csak ritkán jelent meg a rabbi az imádkozó hívek között. Mindig a templom melletti kis szobában imádkozott, ahova áthallatszott az ima. Ha a „Smóne Eszre” befejeződött, a hívek hallották, amint energikus mozdulattal becsukta szobája ajtaját és ezzel a külsőfordítással visszavonult a magányosságba, közelebb jutva az Istenhez.

Néha azonban a templomban imádkozott. Kol Nidre estéjén, a chanuka gyertyák meggyújtásakor és akkor is, amikor Szimchasz Tóra alkalmával gyönyörködve nézte a felvonulást.

...Ilyenkor zúfolva volt a templom, még a nem-zsidó csarnoki árusítónők is megjelentek a karzaton. A gyerekek pedig az öröm izgalmával szemléltek a templomi ünnep tarka képét és egyáltalán nem unatkoztak, hanem egyre közelebb furakodva a rabbihoz, apáik talizánban félig elbujva szívták magukba a felejthetetlen látványt, amelyet számukra csak egyszer egy évben nyújtott a templom.

Zúfolva volt a templom. Ha valaki megmozdult, mozdulata az egész sort magával rántotta. Szinte egy ember volt az egész gyülekezet, csak a rabbi körül volt üres egy körszerű terület. Az összehívott ünnepi tömegből senki sem mert ebbe a körbe belépni: a rabbi körül szabad maradt a hely és zavartalanul végezhetette fennkölt feladatát.

★

Emlékszem egy ilyen ünnepi estére. Még gyerek voltam, de már abban a korban, amikor a jelentős emlékek örökre befészkelik magukat az agyba. Már tudtam logikusan gondolkodni és megismertem a dolgok összefüggését.

Láttam, hogy milyen gondosan, vigyázva emelik ki a tóratekerceket az Óraun-Hakaudes-ből. Láttam, milyen vigyázva jönnek le a kis falépcsőn, miközben a templomszolgák egyre újabb neveket szóltat a frigysekre nyitva.

És a férfiak, akik ünnepi díszben felmentek a falépcsőn, mintha nem is lennének azonosak azokkal a kopott, verejtékesen dolgozó emberekkel, akik egész héten a piacon és az üzletekben dolgoztak.

A menet élén a rabbi állott, mintha megmárt volna. Kis tóratekerceket tartott a kezében, amely úgy feküdt kezében, mintha nem is teher, hanem valami ékszer lenne. Végre megindult a menet, amelynek elején mi, gyerekek büszkén haladtunk színes zászlóinkkal. És közben énekeltünk...

— Hausi-no-haeli-hó-nó...

A legszebb feladat egy zsidó gyerek részére az egész esztendőben.

★

Emlékszem, rettegve gondoltam arra az eshetőségre, hogy valaki megbotlik és elcsik, vagy elejti a tóratekerceket. Rettenetes katasztrófa lenne — gondoltam.

Borzalmas lenne. És hihetetlen. Elrontaná az ünnepet, mindenütt erről beszélnének és...

De nem történhetne meg minden pillanatban? Hiszen sok öreg, beteges ember kezében is ott a terek. Látni rajtuk, hogy nehéz számukra a teher. Milyen félve, vigyázva lépkednek!...

★

És a katasztrófa megtörtént... Egy öregember azt hitte, hogy már a padlón van a lába. A levegőben ijedten egyensúlyozott, az utánajövő előrenyomták, kezeit ijedten széttárta, hogy visszanyerje egyensúlyát — és a Tóra hangos csilingelésével a földre esett.

Sohasem felejttem el azt az ijedséget, zavart és morajlást, amely erre a Beth-

hamidrásban támadt. Leírhatatlan volt. Mindenki a helyszínre akart menni, felfordulás és zavar lett urrá a nőkön is, akik az elválasztó függönyt véletlenül leszakították, amikor felemelkedtek, hogy a férfiak közé lássanak, megtudni, mi történt.

Mindenki a szomszédjára nézett, apám is. Valami megmagyarázhatatlan félelem ült az arcokon.

És ekkor apám meglátott, felemelt és a hívek feje fölött odatartott a leesett tóratekeres bársonyához, amelyet az imént emelt fel valaki a földről.

— Csókold meg — mondotta apám és én megcsókoltam, mint ahogy nálunk otthon is megcsókoltuk a leesett imakönyveket. De ez a csók más volt. Ilyen szeretettel csak anyámat szoktam megcsókolni.

És csókomat követtek a többi csókok. Mindazok, akik a leesett tórához odaférhettek, áhitattal csókolták meg a piros bársonyát. És megnyugodtak az emberek.

★

A rabbi nézte a tórárt csókoló tömeget. És megszólalt:

— Világ Ura! Nézd zsidó népedet, nézd mennyire feldulta, megbolygatta őket az esemény: pedig nem történt egyéb, csak egy pergamentekercs feküdt egy pillanatra a földön... És nézz körül a világban, Világ Ura azokra a piacokra, az utcákra, ahol lábbal tapossák ezeknek az irásoknak törvényeit és keress ott egyetlen embert, aki felemeli a te leesett koronádat, megcsókolja és vigasztalja... És ennek a népnek, Izraelnek csak a szenvedést rendelted, míg másoknak a korona jutott!

...A rabbi szavai vádiratszerűen, tompán hangzottak. Vádirat volt a zsidósors ellen...

...Mi azonban félbeszakítottuk őt és a leesett tórával vidám ünnepi hangulatban körüljártuk, mosolygó arcok sorfala mellett, a templomot...

missziójáról, dr. Deutsch Ernő a fiatal-ság szellemi irányításáról, Komoly Ottó a zsidó öntudat megerősítéséről, dr. Fehér Andor a belső propagandáról, dr. Kahan Niszon hitközségi előjáró a zsidó társadalom megszervezéséről és lelki megerősítéséről, dr. Fodor Imre pedig a

szakemberek behatóbb igénybevételéről beszélt.

A magasnívójú és érdekes szempontokat felvető ülés azt mutatta, hogy a résztvevők megértették a Társadalmi Munkabizottság tevékenységének nagy jelentőségét.

Ilyen módon a mult esztendőben 65 szegény tanonc jutott hozzá megfelelő ruhához és cipőhöz. Ezt az akciót ebben az évben még tökéletesebbé akarják fejleszteni, mert ez az igazi gyakorlati szociális nevelés, ahol a jobb módú diák maga kapcsolódik be a szociális munkába s az igazi áldozatos és cselekvő emberszeretethez.

Hogyan szervezték meg a fővárosban a tanoncügyet

Rendszeresen megindult a vidéki tanoncelhelyezés megszervezése

Amikor a második zsidótörvény a maga korlátozásaival életbelépett, a magyar zsidóság vezető tényezői nyomban arra az álláspontra helyezkedtek, hogy a zsidó fiatalok számára gyakorlati megélhetési lehetőségeket kell teremteni. Így kapott rendkívüli jelentőséget az a kérdés is, hogy miképpen lehet akár érettségivel, akár anélkül ráterelni a zsidó ifjúság túlnyomó részét az ipari pályákra, mint amelyeken akár az ország határain belül, akár azokon kívül ezek az ifjak majdan biztosítani tudják megélhetésüket. A kérdést természetesen csak egyetlenegy uton: a tanoncelhelyezés útján lehetett megoldani. Ezért a Pártfőgő Iroda keretében a legelső intézmények között szervezték meg a tanoncosztályt, amely két esztendő alatt, amióta a zsidótörvények ennek a problémának megoldását a legidősebbé tették, ideálisan működő szervezetté nőtt, olyannyira, hogy ma már dimenziói országos problémává tették ennek a kérdésnek gyökeres megoldását is.

A BUDAPESTI TANONCÜGY SZERVEZETE ÉS MUNKÁJA

A budapesti és az egész ország zsidó ifjúságának megmentése, munkábaállítása és iparostanoncként való elhelyezése érdekében 1940 január 1-én kezdte meg a Pártfőgő Iroda keretében munkáját a tanoncosztály, amelynek minden minta vagy külföldi példa nélkül gyakorlatilag a következő feladatokat kellett megoldani:

a tanonchelyek megszervezését; a szegény rászoruló tanoncok életlehetőségének megteremtését; a kihelyezett tanoncok ellenőrzését, irányítását, nevelését és szellemi továbbképzését; vagyis ennek a kérdésnek egészen ujszerű magyar zsidó rendszerét

kellett megteremteni.

A munka azzal kezdődött meg, hogy felhívták a zsidó iparosokat arra, hogy a Pártfőgő Iroda tanoncosztályától kérjenek tanoncokat.

Ennek az agitációnak megfelelő eredménye jelentkezett, amennyiben nemcsak a zsidó iparosok, hanem keresztény iparosok is igen nagy számmal kértek és kérnek most is állandóan tanoncokat a tanoncosztálytól majdnem minden szakma részére.

A tanonckihelyezés először képességvizsgálattal kezdődik. Mindazokat a fiukat és leányokat, akik tanoncnak jelentkeznek, két napon át szigorú képességvizsgálatnak vetik alá a József-körut 31/b. alatti intézetben, hogy

a tanulókat csak olyan pályákra küldjék, amelyek testi-lelki berendezkedésüknek, hajlamuknak, adottságaiknak és képességeiknek a legjobban megfelelnek.

A tanuló tehát pályát választott, de a kérdés ezzel csak azoknál a keveseknél oldódott meg, akiknek eltartásáról szülőik gondoskodni tudnak.

A TANONCELETLEHETŐSÉGEK BIZTOSÍTÁSA

A tanulók túlnyomó részénél az a súlyos feladat hárult a tanoncosztályra, hogy létfenntartásukról is gondoskodjék. Két esztendő alatt a város minden részében elhelyezett a tanoncosztály tanoncokat. Ezeknek a száma immáron

ötezerre emelkedett és ezek egyharmada eltartásáról részben vagy egészben a tanoncosztálynak kell gondoskodnia.

Egy részük reggelit, egy másik csoport ebédet, egy harmadik részük vacsorát s igen tekintélyes hányaduk lakást kap a tanoncosztály gondoskodása révén. Ezeken kívül a teljesen árvák, elhagyottak, az inséges vidékekről ideözönlő, kenyérlélküli szülők gyermekei nagyrészenek teljes ellátásáról és lakásáról is a Pártfőgő Irodának kell gondoskodnia.

Ezeknek a nap-nap után nehezebb feladatoknak megoldásával csak meglehetősen nehézségek árán tud ma már megbirkózni a tanoncosztály, amely erre a célra csak meghatározott havi összeget tud kapni a Pártfőgő Irodától. A legideálisabb megoldás az lenne, ha valamennyi tanoncot, aki eltartásra szorul, tanoncotthonokba lehetne elhelyezni. Sajnos, ezt gazdaságilag lehetetlen megoldani.

A legnagyobb gondot az okozta, hogy miképpen helyezték el úgy a tanoncok nagy részét, hogy ne lakjanak tömeglakásokban és ne éljenek ágyrajárók módjára.

Ezért tanonc-hálók helyek létesítését vették tervbe: egy ilyen működik is már 16 tanulóval és kitűnően bevált. Kellő propaganda indult meg abban az irányban is, hogy ilyen tanonc-hálók helyeket létesítsenek jobb családoknak.

Tanoncfoglalkoztatók, tanonevacsorázó helyek, jobb módú zsidó családoknál egy-egy napi ellátás is rendelkezésükre állnak már azoknak a tanoncnak, akiket nem lehetett tanoncotthonokban elhelyezni. Ezenkívül vásárlásonként a tanoncosztály gondoskodik arról, hogy megfelelően gondozza az elhelyezett tanoncokat. A rászorulókat között vasárnap osztják szét a reggeli, ebéd- és vacsorajegyeket.

Cyönyörű gondolatot valósít meg ennek a kérdésnek keretében az ugynevezett „tanonc-testvér akció” is, amelynek az a lényege, hogy

a jobb módú középiskolás diákok elhasznált ruháikat és cipőiket átengedik nélkülöző tanoncoknak.

A VIDÉKI TANONC-ELHELYEZÉS KÉRDÉSE

Az OMZSA elnöki tanácsának legutóbbi ülésén hangzott el az S. O. S. kiáltás:

a vidéki zsidóságnak is minél erőteljesebben be kell kapcsolódnia a tanoncelhelyezés lebonyolításába, mert nemcsak lehetetlen, de egyáltalán káros dolog is, hogy az ország minden részéből Budapestre özönljenek az elhelyezkedést kereső tanoncok.

A vidéki Pártfőgő Irodák kiküldöttjei akkoriban lelkesedéssel vállalták is, hogy körzetükben megszervezik a tanoncelhelyezést.

Ennek alapján Nemes Lipót tanár az elmúlt hónapban több vidéki várost keresett fel, hogy a helyszínen beszélje meg az érdekelt vezetőkkel ennek a kérdésnek gyökeres megoldását. Első útja Pécsre vezetett, ahol éppen községkerületi gyűlés volt, amelyen sikerült elérnie, hogy a siklósi, mohácsi, bátaszéki, szekszárdi, dunaföldvári és bonyhádi hitközségek vezetői kötelezettséget vállaltak arra, hogy saját városukban érintkezésbe lépnek az iparosokkal a tanoncelhelyezés kérdésében. Együttal megígérték azt is, hogy a városaikba kihelyezett tanoncok eltartásának kérdését is megoldják.

Pécsett a hitközség

vállalta az oda kihelyezendő tanoncok eltartását s erre a célra Fuchs Sándor vezetőségi tag nyomban fel is ajánlott 3000 pengő hozzájárulást.

Az iparosokkal dr. Krémer rabbi-főtákar tárgyalt még aznap este, akik valamennyien nagy lelkesedéssel karolták fel a kérdést olyannyira, hogy remélni lehet: sikerül már a közeljövőben több tanoncot elhelyezni a központból Pécsre, ahol egyébként igen nagy lehetőség nyílt meg arra is, hogy a legelső vidéki tanoncotthont itt lehessen felállítani.

Szigetvárott, Dombóváron és Kaposváron hasonló lelkesedéssel karolták fel ezt az ügyet s mindezekben a helyeken egyttal vállalták azt is, hogy a tanoncok eltartásáról is gondoskodnak.

Nemes Lipót tanár miskolci, debreceni és hajdusoboszlói szervező útja bizonyos nehézségek leküzdése és az ezeken a helyeken jelentkező bizalmatlansági légkör eloszlása után ugyancsak eredményesen végződött, mert sikerült megértetnie a hitközségek vezetőségeivel, hogy

ennek a kérdésnek gyökeres megoldása teljesen független mindennemű más OMZSA-akciótól s annyira égető kérdés, hogy tovább nem lehet elodáztatni a megoldását.

Ezek alapján remélni lehet, hogy néhány hónap alatt a vidék is szervesen bekapcsolódik a kérdés megoldásába. A vidéki hitközségek nemcsak a kihelyezett tanoncok eltartásáról fognak gondoskodni, hanem egyttal mindazokon a helyeken, ahol erre mód és lehetőség nyílik, tanoncotthonok felállításával is hozzájárulnak a magyar zsidó jövő megalapozásához és biztosításához.

Zsidók a magyar városokban

Irta: dr. BRÓDY ERNŐ, országgyűlési képviselő

Sós Endrének, a kiváló és termékeny közírónak új könyve, *Zsidók a magyar városokban* több magyar város történetét rajzolja mind magyar, mind zsidó vonatkozásban. Sós Endre vérbeli ujságíró. Ez azt jelenti, hogy időszerű, amiről és érdekes, amit ír. Könyvében az ujságíró művészetével dolgozza fel azt a nagy és szép anyagot, amelyet meg akart örökíteni.

A városok eredetének, kialakulásának és fejlődésének vannak világszerte közös ismérvei. Természetesen minden országban jelentkeznek eltérő nemzeti sajátosságok. Magyarországon mindezek mellett egészen különleges helyzetet teremtett az Ausztriával való közjogi viszony. Az osztrák hatalom mindig azt célozta, hogy Ausztria a magyar nyersterményeket vegye meg olcsón, viszont Magyarország az osztrák iparcikkeket vásárolja meg drágán. Ausztriának útjában álltak a magyar városok, ezért elsorvasztásukra törekedett, hogy pusztuljon a magyar kereskedelem. A magyar történelmi osztály a kereskedelmet és ipart nem tartotta „úri” foglalkozásnak. Németek, rácok, görögök, örmények és zsidók jöttek az uratlan, elhagyott, műveletlen városi alakulatokba. Ezek akadályozták meg Magyarországnak gyarmati állapotba való súlyosítását.

A magyar városoknak attól az időtől kezdve nő meg jelentőségük, amióta minden ármánnyal, mesterkedéssel és erőszakkal szemben talpraállítják a magyar ipart és kereskedelmet. Berzeviczy Gergely, aki a közgazdaság tudományának művelésében Széchenyi elődje volt, több könyvében vizsgálja ezt a küzdelmet. A zsidóvallású magyarok szorgosan veszik ki részüket ebből a nagy munkából.

Sós Endre könyve hat magyar város történetét tárja elénk. Ezek a magyar városok Ujpest, Szeged, Győr, Pécs, Sopron és Miskolc. Csak a mai viszonyok magyarázzák meg, hogy a zsidók munkáját kiemeli e városok történetéből. Mert tulajdonképpen a zsidók, mint e városok polgárai, mindenütt teljesen egybeforrtak lelkületben, gondolatban, érzésben a magyarsággal. Az 1840-iki zsidótörvény felsőházi tárgyalása alkalmával mondta a nagytehetségű gróf Desseffy Aurél, hogy a zsidó természete nem expansivus, nem tolja senkire sem nyelvét, sem szokásait. Helyes és találó Sós Endre megállapítása, amely történelmi tényekből mutatja ki, hogy a magyar városok nem zsidósodtak el, hanem éppen ellenkezőleg, a városokban élő zsidóság magyarosodott meg. A magyar városokban élő zsidóság nem törődött saját feleke-

zetével, közönyös volt iránta, elhanyagolta ugyanakkor, mikor minden nemzeti mozgalomban lelkesen vett részt. Mint az első zsidótörvény képviselőházi bizottsági tárgyalásánál mondtam:

Rossz zsidók, de jó magyarok voltunk.

Sós Endre könyve szemléltetően eleveníti meg hat magyar vidéki város történetét. Ujpesttel kezd, mely száz év előtt nagyobb részében még gróf Károlyi István főtí uradalmához tartozott. A földesúr felparcellázta telkeit, jöttek a telepesek, megalakult a nagyközség, mely első főbírájává a zsidó Löwy Izsákot választotta, kinek sírkövén ez a felírás olvasható: „Itt nyugszik Löwy Izsák, községünk alapítója és atyja.”

Ujpest egyre nőtt és fejlődött, gyárak épültek, nagyvállalatok telepedtek le. Ujpest ujabbnak történetében nagy szerepet játszott a Wolfner-család, a ma is létező hatalmas börgyárral. Az Ujpestet is magában foglaló gödöllői kerület képviselőjévé választotta báró Wolfner Tivadart, akit pártkülönbség nélkül nagyrabecsültek szeretetreméltó egyéniségéért és akit a király abban az időben ritka kivételként tartalékos huszárszázadosná nevezett ki. Ujpesten működött Dr. Venetianer Lajos főrabbi, aki a zsidó vallású magyarok multjáról magvas történelmi műveket írt.

Szegedről is szép emlékeket tár fel Sós Endre könyve. Az árvíz előtti és az új Szeged monumentális alkotásai, nagyszerű városvezetői, a kereskedelmi és ipari élet fellendítői, a hírlapirodalom megteremtői, a zsidó felekezeti élet országos hírének részesülnek megfelelő méltatásban. Löwy Lipót a szabadságharc zsidó tábori papja, a szegedi zsidók főrabbi, a nagy szónok és az emancipáció első bajvivője áll az élen. Az atya munkáját folytatja fia, Löwy Immanuel, a magyar zsidóságnak ma is élő büszkesége. A kereskedelmi és ipari társadalomból kiemelkedik Wimmer Fülöp, aki hivatásának Szegeden túl is dicsőséget szerzett és sokáig a Kamara elnöki tisztét viselte. A felekezeti életből élénk lép Dr. Biedl Samu, az önérzetes zsidóvallású magyar mintaképe. Sokáig az ügyvédi Kamara helyettes elnöke volt Dr. Pap Róbert, aki jelenleg a hitközséget vezeti, kiváló képességeivel.

Sós Endre könyvében sorra veszi Pécs, Győr, Sopront és Miskolcot. Ezekben a városokban a béke éveiben a zsidóvallású magyarok kiveszik részüket, az alkotás munkájából. Mikor Trianon után Sopronban és környékén népszavazás dönt arról, hogy Sopron magyar marad, a zsidóvallású magyarok teljesítik hazafias kötelességüket. Ezért

Világmarkák óriási választéka. — Kérjen árjegyzéket. Királyi udvari hangszergyár. Budapest. VII. ker., Rákóczi ut. 66. Gramofonok, Lemezek.

nem jár sem dícséret, sem külön elismerés, mert a kötelességteljesítés nem érdem. De viszont azt meg lehet és meg kell állapítani, hogy kötelességüket teljesítették.

Miskolcot kereskedelmi és ipari központtá emelték azok a kitűnő kereskedők, akik a Szinva-partján, az Ávas alján buzgólkodtak, ennek a kedves és szép városnak naggyá fejlesztésén. Sós Endre könyve mutatót ad mindazokból, akik ottan, vagy onnan nőttek ki. Miskolc választotta országgyűlési képviselőjévé Mezei Ernőt, a függetlenségi párt nagy publicistáját, akit Kossuth Lajos ajánlott a választóknak. A miskolci kereskedelmi és iparkamara elnökei voltak egymás után Koós Soma, a porcellánkereskedő, Neumann Adolf, a nagytehetségű üzletember, aki Herz Zsigmond oldalán a tatabányai szénbányászatot megindította, Ferenczi Károly könyvkereskedő, akinek üzlete százados multra tekinthet vissza. Miskolci diák volt Dr. Neumann Henrik, aki később a bécsi egyetemen a fülgyógyászatnak volt világhírű tanára. A lateiner elemből kitűnt Dr. Kovács József, aki Miskolcon az első napilapot alapította, Dr. Kurecz Jakab ügyvéd, aki sokáig az ügyvédi kamara helyettes elnöke, Dr. Holländer Gusztáv, aki az ügyvédi kamara elnöke volt.

Sós Endre Pécsről és Győrből is gazdag sorozatot állított össze azokból, akik cselekedtek, dolgoztak, alkottak.

Sós Endre művében hatalmas anyagból bányászta ki a legjellemzőbb történelmi adalékokat. Nagy megmozdulások, döntő események, megkapó részletek világítják meg a fejlődés útját. Hat magyar város története, küzdelme, lüktető élete elevenedik meg előttünk és e folyamatban a zsidóvallású magyarok nem a széthúzás és elkülönülés, hanem az összefogás és az egység erejével illeszkednek a városok fejlesztésének közös munkájába. Kivetni való elemek mindig és mindenütt akadnak, de a becsületének gazsága nem homályosíthatja el a becsületesek igazságát. A nagy nevek mellett a névtelenek százai töltötték be híven nemzeti és emberi hivatásukat. Sós Endre történelmi tanulmánya a fényes világosságával mutatja be a zsidókat a magyar városokban.

FREGOLAN
FÜRDŐKÁDPASZTA:
hőfokoztatott - nemkarcol

A Szomory-bemutató nagy sikere

Kedden zajlott le a Goldmark-teremben az OMIKE művészakció színházi est-sorozatának I. műsora. Ezt az eset különös érdeklődés előzte meg, ami kifejezésre jutott a nézőtér közönségében is. Ott láttuk felekezeti közéletünk és irodalmi világunk sok kitűnőségét. Az érdeklődést egy sokatmondó név idézte fel: Szomory Dezső neve. Az ő *Takáts Alice*-t mutatták be az OMIKE jeles művészei.

Az első színházi est prologjaképpen Bartos Gyula, a Nemzeti Színház örökös tagja adta elő a *Szózat*-ot, mintegy jelképeül annak, hogy az OMIKE művészakciója egy pillanatra sem feledkezik meg a magyar szellemiség szolgálatáról. A nagy művész ezután Sós Endre hatalmas költeményét, a Magyar Zsidó Hitvallás-t szavalta el drámai erővel. A közönség percekig ünnepelte Bartos Gyulát.

A *Takáts Alice*: egy kimagasló költő magasfeszültségű drámai kompozíciója, amelynek nyelvezetében gazdagon érvényesülnek a zenei elemek. Sőt, ezek a zenei elemek nemcsak a fölényes biztonsággal megszerkesztett dikciókat hatják át, hanem az

alakok lelkületét is. Szomory Dezső pompás drámai alkotásainak talán egyike sem olyan sokszínű és sokhangú, mint a *Takáts Alice*, amelyben száz színt és száz hangot mutat az értelem és az érzékek vibrálása. A közönség szüntelen felcsigázottságban lesheti a színpadi fejleményeket attól a pillanattól kezdve, hogy megindul Takáts Alice diskurzusa Horéb tanár ural, Szomory Dezső annyiszor visszatérő, kedvenc figurájával.

A Takáts Alice nehéz és komoly feladattal rótt a színészekre. De Rosty Magda, a cimszerep talentumos alakítója, Beregi Oszkár, aki most is markáns és érdekes, Gonda József, Simai Ede, Vidor Ferike, Gellért Lajos, Szigeti Jenő, Solt Ibolya, Dózsa István, Győri Matild és Darvas Ernő dicsérettel oldották meg súlyos feladatukat és nagyban hozzájárultak a szép sikerhez. A rendezés Gellért Lajos ügyes munkája volt.

A színházi est-sorozat I. műsorát nagy tetszéssel fogadta a közönség, méltányolva az OMIKE művészakció vezetőségének a magasrendű irodalom szolgálatát mutató darabválasztását. Meleg este volt, sok tapsal.

Sikersorozat és bemutatók az OMIKE művészakcióban

Rendkívüli sikerek jegyében indul az OMIKE művészakció legközelebbi műsora.

November 8-án, szombaton kerül először ismételésre

„TAKÁTS ALICE”,

Szomory Dezső egyik legszebb írásműve. A további előadásokon a bemutató szereplőivel. Az előadás ismételései november 8-án, szombaton D) bérlet, november 11-én, kedden (bérletszűnet) és november 15-én, szombaton (bérletszűnet) lesznek.

Minden előadás előtt Bartos Gyula, a Nemzeti Színház örökös tagja mond költeményeket.

November 9-én, vasárnap este a Vidám est van műsoron a pompás zenéjű és szövegű Márkus Alfréd—Hajós Péter—Nádasi László-operettel, a „Csöpi”-vel,

melynek főszerepeiben Gárdonyi Lajos, Rajna Alice, Váradi Kató, Rákos Tibor, Hajós Péter, Lakos Klári, Szirmai Vilmos, Fenyő Árpád, Bondy István, Poprádi Ernő, Major István, Kúrtl Károly, Boros Ida és Igaz Lucy lépnek fel. A zenekart ezen az előadáson is Márkus Alfréd vezényli, rendező Gál Dezső. Ezzel együtt kerül színpadra két bohózat, a főszerepben Salamon Bélával, akinek fellépését viharos tetszés kíséri.

A műsort Simon Zsuzsa művészi szavalata, Ormós Béla mulatságos bevezetője és új Keszeg—Fenyő-tréfa egészíti ki. Ormós és Fenyő briliáns előadásában. A Vidám est november 16-án, vasárnap újból műsoron van.

November 10-én, hétfőn A/2. és C/2. bérlet, valamint november 12-én, szerdán A/1. bérlet,

VERDI: „TRUBADUR”

című operáját adja elő első ízben az operai együttes

hangversenyszerű előadásban Káldi László vezénylése alatt. A szerepeket Rella Gabriella, Radnai Erzsé, Rudas Erna, Garai Ernő, Róth Ferenc, Ernster Dezső, Kovács Miklós, Pollák Sándor és Faludi Ferenc éneklék. Az opera előtt Kovács Miklós és Róth Ferenc kettőst énekelnek Verdi: „A végzet hatalma” című dalművéből.

Zenei eseményszámba megy a november 17-ére, hétfőre kifizőtt Beethoven-hangverseny is (B/2. és C/1. bérlet),

melyet Somogyi László vezényel. Közreműködői: Bánát Gábor (hegedű) és Hajdu István (zongora) lesznek. Műsoron: Egmont-nyitány, F-dur és G-dur románc, B-dur zongoraverseny és VII. szimfónia.

Műsornaptár:

November 8., szombat	Takáts Alice
November 9., vasárnap	Csöpi, A cégvezető ur
November 10., hétfő	Trubadur (bemutató)
November 11., kedő	Takáts Alice
November 12., szerda	Trubadur
November 13., szombat	Takáts Alice
November 14., vasárnap	Csöpi, A cégvezető ur
November 15., hétfő	Beethoven-hangverseny

Helybiztosítás D/1.

Helybiztosítás A/2., C/2.

Helybiztosítás A/1.

Helybiztosítás B/2., C/1.

Kigyúlt az OMZSA-láng Nagyvárad zsidósága szívében

A visszatért keleti országrészek az OMZSA és az Országos Pártfogó Iroda munkájába való intenzív bekapcsolása most van folyamatban. Éppen ezért döntő jelentősége van ama határozati javaslatoknak, amelyeket a nagyvárad i. z. hitközségek hoztak most megtartott nagygyűléseiken, amely határozataikról az alább szövezerint közölt, október 29-én kelt levelükkel értesítették dr. Ribáry Gézát, az OMZSA elnökét.

„A nagyvárad Autonóm Orthodox Izraelita Hitközség és a Kongresszusi Izraelita Hitközség rendezésében külön-külön megtartott nagygyűléseken összesereglett hívek sokszázas tömege mélyseges lelki megilletődéssel és zsidó lelkének dobbanás rászemelésével hallgatta meg az OMZSA és Pártfogó Iroda központi kiküldöttjeinek Halasi Fischer Ödön, dr. Pásztor József és dr. Klár Zoltán uraknak felvilágosító, megrázó és meggyőző szavait.

E szavak hatására mindkét hitközség nagygyűlésének közönsége egyhangulag fogadta el azon határozati javaslatot, amely a hitközség vezetőségét az OMZSA járulékanak 1-től 400%-ig terjedő pótdó kibetésével való behajtására szólítja fel.

Könnyes szemek, visszafojtott lélegzetek és az öntudatra ébresztett lelkiismeret jelezték azt a belső lelki felindulást, amely a hívek táborát eltöltötte.

És ezekben az ünnepélyes órákban a zsidó magáraeszmélés e ritka és fenséges pillanataiban, amikor lehullottak a testvér és testvérek közötti válaszfalak:

Nagyvárad zsidósága szívbeli melegséggel, forró és kemény testvéri kézszerítással emlékezett Önre, Elnök Ur, a magyar zsidóság megsegítésének lánglelkű vezérére és apostoli tisztaságu bajnokára.

E nagygyűlések nevében és megbízásából küldjük Önnek üdvözlőnk, köszönetünk és kérjük az Egek Urát, hogy Önök testi és lelki erőben meg nem rendülve vezethessenek, buzdíthassanak és irányíthassanak bennünket, míg csak el nem múlik a vész a magyar Izrael feje fölöl.

Fogadja Elnök Ur megkülönböztetett nagyrabecsülésünk és igaz tisztelőnk nyilvánítását, amellyel vagyunk

hittestvéri üdvözléssel:

Ullman István s. k. Dr. Meer Samu s. k.
az Orth. Izr. Hitközség elnöke a Kongr. Izr. Hitközség intézőbizottságának elnöke

Dr. Weisz Endre s. k.
a nagyvárad Pártfogó Irodai Körzet ügyvezetője.

A 400%-ig terjedő pótdó azt jelenti, hogy a nagyvárad zsidóság teljességgel átértette az OMZSA-nak azt az alapelvét, miszerint a rendkívüli segítés munkájából az oroszánrészt a tehető zsidóságnak kell viselnie.

Számszerűleg a határozat azt jelenti, hogy Nagyváradon megközelítőleg 400.000 pengő fog jutni a rendkívüli segítő feladatok megoldására, mely összeg részben a nagyvárad kongresszusi és orthodox hitközségek által közösen fenntartott helyi pártfogó irodának, részben pedig az Országos Pártfogó Irodának áll rendelkezésére.

A férfiak már megáldapították, hogy a számos borotválkozási lehetőség közül a

William

borotvaszappan (SHAVING-STICK) pillanatok alatt dúsra habzik

Még a legborostásabb arcú is kiámul tőle.

Kapható szaküzletekben.

Zsidó világhíradó

Figyelemreméltó az amerikai egyházak Rochesterben tartott együttes értekezletének az antiszemitizmust teljes határozottsággal visszatartó állásfoglalása. Egyébként úgy Lindberg, mint Nye szenátor kijelentették, hogy nem antiszemita; távolállanak minden fajelmélettől; antiszemitának vélt beszédek pedig kizárólag néhány olyan emberre vonatkoztak, akik szerintük nem üznek helyes amerikai politikát. Lindberg és Nye félreérthetetlenül leszögezték, hogy nem akarnak és nem fognak antiszemita mozgalmat szervezni, annál kevésbé, mert ilyen mozgalomnak amúgy sem lenne talaja Amerikában.

★

VARSOBÓL jelentik, hogy német tanulmányi bizottság érkezett a gettó gazdasági életének felülvizsgálására és a gettóban élő zsidóság gazdasági erejének megfelelőbb kihasználására.

★

LOUIS BRANDEIS végrendeletének felbontása után kiderült, hogy a világhírű jogtudós, az amerikai legfelsőbb törvényszék volt bírójának, aki hosszú ideig a legkeresettebb newyorki ügyvédek közé tartozott, 3,200.000 dollár örökséget hagyott hátra. Nagyobb összeg jut majd a palesztinai szervezeteknek, a louisvillei egyetemnek, ahol Brandeis egykor diákként tanult, továbbá a munkások kulturális színvonalának emelését célzó intézményeknek.

★

MARSEILLEBEN tartotta esküvőjét Claude Gumbert, a C. A. R., a nagy zsidó segítőszervezet egyik vezetője, Lola Kuktin kisasszonnyal. Az esküvői szertartáson tömegesen jelentek meg a keresztény társadalom vezetői és a keresztény jótehetségű szervezetei irányítói. Ez is mutatja — mint a zürichi Israelitisches Wochenblatt írja —, hogy Franciaországban, ha történetek is intézkedések a zsidóság gazdasági háttérbeszorítására, a keresztény és zsidó lakosság széles tömegei között lelki elkülönülés nem jött létre.

★

DR. MAX HAUSMANN, az ismert svájci orvos, Erneuerung durch Selbstbesinnung címmel könyvet írt az új svájci szellemiségről. A könyv kifejti, hogy Svájcban semmiféle talaja sincs az antiszemitizmusnak. A többfajú és többnyelvű Svájc teljesen alkalmatlan arra, hogy ott faji alapon politikát lehessen csinálni, vagy társadalmi mozgalmakat lehessen szervezni.

★

COSTARICA területén 200 zsidó család él.

★

NOVEMBER 2-ÁN volt 24 éve, hogy a Balfour-deklarációt kibocsátották és Palesztina megkapta önállósága első okmányát. Ez az okmány sok tekintetben csak okmány maradt, mert a benne foglaltak valóra-váltása több téren elmaradt.

H I R E K

Égi hírnök

Ki a fejed porba hajtod,
ketj föl, nyisd csak ki az ajtód.
Tárd ki, legyen nyitva mindég,
nemsokára jön a vendég.

Jön a vendég nemsokára,
legyen tiszta házatdja.
A szivedet is seperd ki,
bánatod ne lássa senki.

Meg ne gyűlöld a világot,
asztalodra tégy virágot.
Asztalodra, ablakodba,
minden bűnért meglakolva.

Mosd le lelked, mosd le gyolccsal,
hogy tiszta légy, mint az angyal,
tiszta, mint a palatábla,
mit gyermek visz iskolába.

Várd, mint gyermek, olyan frissen,
a gyermeknek örül Isten.
Ötözz vidám ünneplőbe,
ünnepe lesz, ha hozzád lép be.

Ha belép a híres vendég,
kit vársz olyan végtelen rég:
a mennyekben varrt ruhájú,
égi hírnök, Élijáhu.

BRÓDY LÁSZLÓ

— November 17-én nyílik meg a Polgári Könyha. A Magyar Izraeliták Pártfogó Irodájának Polgári Könyhája november 17-én nyílik. Jegyeket vagy kedvezményeket igénylők jelentkezzenek legkésőbb november 10-ig bármely hétköznapon 10—12 óra között VII., Bethlen Gábor-tér 2., földszint 22. szám alatt.

— AZ ISTENTISZTELETEK RENDJE A TEMPLOMOKBAN. A péntek esti istentisztelet a Pesti Izraelita Hittközség összes templomaiban 5.15, a hétköznapi esti istentisztelet 5.15 órakor kezdődik. Szombat délelőtt az istentisztelet kezdete a Rumbach-, pávautcai, zuglói (9), fluárvaházi (11) templomok kivételével 10 óra. Szombat kimenetele: 6.05 óra. — A budai templomok közül a péntek esti istentisztelet (Öntőház-utca és Zsigmond király utja) 5 és 7, (Boeska-ut) 5.15, a hétköznapi esti istentisztelet 5, a szombat délelőtti istentisztelet 10 órakor kezdődik. Szombat kimenetele: este 6.05. Külön is megemlítjük, hogy péntek esténként az Öntőházuteai főtemplomban és az újlaki zsinagógában hét órakor második istentiszteletet tartanak szónoklattal és énekekkel.

Haskó 222-223
mémők címoz

Ha egyszer próbálta, világgá kürtöli:
Poloskát petéstől legjobban Fürth öli.
FÜRTH címozó váll. 124-455
V. Csáky-u. 7. Tel.

A HETI SZIDRA

Vasárnap, november hó 9.
Chesvan hó 19-ike. Hétfő 20-ika,
kedd 21, szerda 22, csütörtök 23,
péntek 24, szombat 25, szombat
beköszönt 5 óra 10 perckor, ki-
menetele 5 óra 55 perckor. Hét
szidra: Chájjó Széző, Haftóra:
Vehamelech Dowid... Királyok
I. könyve 1. fejezet. Bejelentik
Kiszlív hó újholdját: mevorechin
hachódes.

Szombati heti szidránk: VAJÉRO

A forró déli napban három angyal jelenik meg ösünk, Ábrahám előtt. Három vándor, három idegen. És az öreg, beteg pátriárka eléjük fut és elhalmozza őket vendégszeretetével, 6 maga keresi ki a legzelebbséget számukra, feleségének pedig meghagyja, hogy ő készítsen nekik a legjobb lisztjéből eleséget...

A zsidó vendégszeretet himnusza ez a hetiszidra. Ez az emberszeretet, a könyörület és önzetlenség a zsidó vallásos érzületnek ismertetője. És ez olyan korban történik, amikor már a végzet árnyéka borul Sodoma fölé, ahol nem voltak vendégszeretők és jótehetségek az emberek, sőt megbüntették azt, aki idegenekkel jót tett!

De a mi példánk Ábrahám. Ő az ideál. A trópusi napban, betegesen fut vendégei elé, leborul előttük, úgy üdvözlí őket és szinte könyörög nekik, hogy jöjjenek be sátrába, üdüljenek föl, pihenjenek meg...

Három angyal: a zsidó tradíció azt mondja, hogy az egyik azért jött, hogy meggyógyítsa Ábrahámot betegségéből; a másik a menyeyi üzenetet hozta el Sárához, hogy fia fog születni; a harmadik pedig Sodoma elpusztulására érkezett.

És egy újabb csodálatos jelenetnek vagyunk csakhamar tanui hetiszidránkban.

Mikor Ábrahám megtudja Sodoma elkerülhetetlen sorsát, könyörögni kezd a gonosz város lakóiért, szinte harcol a végzetel: talán meg tudja menteni ezt a gonosz és eltévedt várost...

De ma azon a helyen, ahol egykor a hűnőkkel és gonoszakkal telt város palotái állottak, a Holttenger vizei zúgnak. Gőz és füst szállott fel a nagy pusztulásból és aztán minden bűnt és gonoszsgot elfedett örök vizeivel a tenger...

Komoly, modern zsidó kiadványok helyi és vidéki terjesztésére keresünk

két fiatalabb ügynököt

Kevés kaució szükséges. Csak hosszú gyakorlattal rendelkezők jelentkezzenek. Ajánlatokat „Rutin” jellegre a kiadóhivatal továbbít.

Sírkövek máköből és márványból, fekete és szürke teljesen lefedve is elköltozés miatt olcsón eladó. XIII., Dráva-utca 5t. (Pannonia-utca sarok) 15-ös villamos megálló

ÖREGNEK. BETEGNEK

legjobb, legolcsóbb elhelyezése az Otthon szanató-
tumban XIV. Gizella-ut 36. Telefon: 496-720

A svábhegyi
Noémi orth. kóser Penzió
(Fehő-utca 11-13.) (365-253.) Polyóvíz, étázfűtés,
komfort, kitűnő (diétás) ellátás. Utóldényi árak.

Rongyaiból szőnveget

készít EHRENFELDNE, VL. Izabella u. 67. sz
elefont 311-406. Legpraktikusabbn ajándék

Hunyadi-só gyors és enyhe ✧ Ezt használd, ha gyomrod renyhe!

Kiss Arnold-émlékünnep az Öntőház-utcai templomban

Szerdán este bensőséges Kiss Arnold-émlékünnep zajlott le az Öntőház-utcai templomban. Képviseltette magát az Országos Iroda, a pesti rabbiság és a pesti Chevra Kadisa is. Sirota Sándor főkantor és az egyházi énekkar gyászénekei után dr. Benoschowsky Imre főrabbi emlékeztetett meg a budai hitközség tavaly elhunyt vezető-főrabbijáról. Azután a budai hitközség előjáróságának tagjai mondták el a frigysekrény előtt a Kadis-t.

Csüttörtökön reggel a budai hitközség előjárósága felkereste a farkasréti temetőben Kiss Arnold sírját.

Léva is csatlakozott az OMZSA-gyűjtéshez

Léváról jelentik: A lévai hitközség néhány nappal ezelőtt közgyűlést tartott, amelyen az OMZSA-hozzájárulás ügyében döntöttek. A közgyűlés egyhanguan hozzájárult ahhoz, hogy a folyó évre a kultuszadó 50 százalékát pótlék címen vessék ki a hitközségi tagokra és azt a legrövidebb idő alatt be is hajtsák.

A közgyűlés után, amelyet a templomban tartottak meg, önkéntes adakozás is indult meg, amelynek során 8000 pengő gyűlt össze az országos segítés céljaira. Abból a propaganda-munkából, amely ezt az összeget összehozta, dr. Fischer István hitközségi elnök, Schultz Ignác, a chevra elnöke, Klein Ármin, a jótékonyági ügyosztály előjárója, dr. Nathan Nándor főrabbi, Hochberger Vilmos előjáró és Fodor Adolf hitközségi jegyző fáradságtalan munkával vették ki a részüket.

— A Budapesti V. ker. Izr. Nőegylet elhunyt alelnöke, Kenedy Emánuelné emléket ídözte és méltatta október 27-én a Holánutcai kulturteremben tartott gyászünnepségen. Eichbaum Mórné elnök megnyitó beszédében a munkatársak fájdalmát, az elhunyt alelnök hervadhatatlan érdemeit és erőnyeit ecsetelte. Dr. Weisz Sámuel főrabbi bibliai hasonlatokkal és példázatokkal szemléletes emlékbeszédet előttr. Herszkovics Béla főkantor szoltára, az emlékbeszéd utáni El Mólé Rachamimja emelte a gyászülés illetődött hangulatát. Kenedy Emánuelnének az V. ker. Nőegyletben végzett munkáját F. Fürth Margit titkár ismertette, majd dr. Baracs Marcellné a MINOSZ elnöknője a nőegyletek összessége nevében beszélt. Az V. ker. Izr. Nőegylet Kenedy Emánuelné nevére és emlékére alapít létesít, melynek kamatait egy szorgalmas tanoncleány kapja felszabadulásakor.

— Kiss Arnold-émlékünnep. A Pesti Izr. Hitközség női kereskedelmi szaktanfolyamának „Dr. Munkácsi Bernát” önképző- és vallásos köre november 5-én, Kiss Arnold halálának évfordulóján emlékünnepélyt rendezett, amelyen Deutsch Jenő és dr. Szehenyi Endréné önképzőkori tanár-elnökök megnyitói után Friedmann Vera, Balla Ági, Katz Hedvig, Király Éva, Silber Berta, Löwy Mária és Fischer Katalin növendékek szerepeltek Kiss Arnold munkáiból vett részletekkel. Az emlékünnepélyen Kiss Arnold özvegye és családja, dr. Berger Gyula, Soltesz József kincstári tanácsosok, Kamenar Vilmos kormányfőtanácsos, a budai hitközség előjárója, síősgárdái Zöld Márton ny. tábornok, Kelen Hugó tanár, a budai hitközség küldöttsége és még számosan jelentek meg.

— A jeruzsálemi templomtól a mai zsina-gógáig címmel tart előadást dr. Vidor Pál budai rabbi a Magyar Cionistaszövetségben (Andrássy-ut 67. I.) november hó 12-én, szerdán este 8 órakor. Belépődij nincs.

— A Rabbiképző templomában az istentisztelet péntek este 5 óra 20 perckor kezdődik. Predikál Weisz Árpád hallgató.

Barát Endre új versei

Az Anteus dalol, a Pusztába kiáltott szó, a Szóltaj Isten és a Védőbeszéd után most jelent meg Barát Endre ötödik verskötete: a *Hajnali csillag*. Ha figyelembe vesszük, hogy jeles szerzőjének közben még három regénye, egy ifjúsági regénye és egy elbeszéléskötete látott napvilágot, nyugodtan mondhatjuk, hogy Barát Endre az újabb zsidó írógenerációk legtermékenyebb képviselője. Új könyve: a *Hajnali csillag* azt mutatja, hogy a fiatal lírikus fejlődik; témaköre távol és technikája egyre biztosabb lesz; kezdi tudni, hogy kevesebb szóval néha többet lehet kifejezni. Verseinek szónokiasága is csökkenően van, mert — ugylát-szik — érzi, hogy az a költő szól igazán sokakhoz, aki valójában önmagának énekel, vagy önmagával társalog. Ismételjük: örülünk, hogy Barát Endre utban van önmaga felé és tehetségéhez illően, szakított a felszínességgel. Néhány új verse — így például: az *Üzött szarvas*, a *Nem így akar-tam én*, a *Hajnali csillag*, a *Néma zsoltár*, a *Próféták sirániai* és az *Éjszaka a város fölött* — hamar megtalálja majd az utat a zsidó szívekhez. A *Hajnali csillag* című kötet több verse pedig rövidesen újból elénk kerül a pódiumokról, amelyeknek legkedveltebb műsorszámait közé tartoznak Barát Endre zsidó költeményei.

— Rabbiválasztás. Hahótról jelentik: A hahóti aut. orth. izr. kerületi hitközség november 2-án tartott közgyűlésén Schück Jenőt, a nemesszalóki főrabbi fiát, egyhangulag anyakönyvvezető rabbijává választotta.

— Adományok. Dr. Herschkovits Mózesné, a somogyi rabbi neje az OMZSA részére 10 pengőt, Komlós Ilona (Eger) az OMZSA, leányváraház, fiúváraház és gyermekágyas otthon részére 5-5 pengőt küldött be kiadói hivatalunkba. Az adományokat rendeltetési helyükre juttattuk.

HYMEN

Fruchter Ibike és Steinberg Lajos 1. hó 9-én tartják egybekelési ünnepélyüket Nagyállón.

Honig Éva (Csuz) és Binetter József (Budapest) jegyesek. (Minden külön értesítés helyett.)

Singer Lizikét (Gyömöréről) eljegyezte Singer Ottó (Készthely). (Minden külön értesítés helyett.)

Blau Éva (Abauzsánló) és Ing. Benedikt Alfréd (Kassa) jegyesek.

— Palugyai Győző Viktor szücs kölcsön is ad szőrmehelépőt, bolerót alkalmakra. IV., Váci-utca 15.

BARMICVO

Szeretettel közöljük ismerőseinkkel, hogy Sándor fiunk Barmicvóját november 8-án reggel 7-9 órakor ünnepeljük a Luther-u. 4. templomban. Fischer Vilmos rabbi és neje.

HALÁLOZÁS

Kedden temették el nagy részvét mellett özvegy Dános Mórné, a jámborágáról és jótékonyágáról ismert uriaszonyt. Temetésén dr. Grossmann Zsigmond rabbi mondott megható búcsuzót.

Nagy részvét mellett temették el hűtőn az óbudai temetőben Wohl Arnoldot, a Magyar Wolfbrámlámpagyár cégvezetőjét, aki közel negyedszázadot töltött el a vállalat szolgálatában. Elsőrendű szakember hírében állott. A gyár vezetősége, tisztikara és munkásai küldöttséggel képviseltették magukat a temetésen, amelyen dr. Vidor Pál budai rabbi mondott megható búcsuzót. Előkelő, nagy család gyászolja.

Művészi siremlék EICHBAUM MÓR-nál, V., Rudolf-tér 3. szám (Margit-hídnál). — Telefon: 124-674.

Kiadótulajdonos: a Magyarországi Izraeliták Országos Irodája. A szerkesztésért és kiadásért felelős: ROOZ REZSŐ.

Nyomatott a Globus Nyomdai Műintézet R. T. kör-forgóegyeiben, Budapest, VI., Aradi-utca 8. Felelős vezető: Erdélyi György.

APRÓHÍRDETÉSEK

HÁZASSÁG

ÖNÁLLÓ budapesti kereskedő 25-30 éves, szép, csinos, házias, üzletet kedvelő élettársat keres 30-40.000-rel. Csak hozzátartozók leveleit „Még a télen” jelígre kéri. 773

KERESUNK 48-50 éves existenciás urt, férjet csinos leánynak tisztelettel. „Talpig ur” jelígre a kiadóba. 784

ÁLLAST KAPHAT

6 ÉVES fiu mellé németül is beszélő, nagy gyakorlatú, erőfeszítésre készülő fiatalnak állást keres. Zenehez értő előnyben. Breuer Mór, Szombathely, Szel Kálmán-utca 5. 1787

SZÜCSSEGÉDET, szabászi egész évi foglalkoztatásra felvesz Herzfeld Lajos szücsmester, Vác, Széchenyi-u. 22. 789

ÁLLAST KERES

ALFÖLDI előkelő földbirtokos családból származó, érett, ki-mondottan kemény, ügyes, intelligens leány, szüleinek életében élénken résztvevő a gazdasági munkában, jelenleg leépített vállalatok alkalmazott, perfect magyar, német, román, angolul is beszél, megfelelő állást keres háztartásban, gazdaságban. Fizetés meg-állapodás szerint. Elsőrendű referenciák. Jelíge: „Rituális ellátás és szombati pihenő” a kiadóba. 782

KOMOLY férfi bármilyen elhelyezkedést keres. „Megbízható” jelígre a kiadóba.

KÁNTOR és metsző állásba elhelyezkedne, nős, magyar állampolgár, kischb községben. Érdeklődéseket a kiadói hivatal továbbítja.

BETH-JAKOB tanítónő, fiatal, perfect héber és német, tanító-női vagy nevelőnői állást keres. Finkelstein Sári, Zsibó. 734

MUNKADÓK! Lelkiismeretesen, díjtalanul közvetítünk tanoncot, segédet, napszámot stb. Szak-tantárgy szerint pedagógust. Szombattartók munkaközvetítője: Budapest, VII., Kazinczy-u. 27. d. e. 11-12.

FIATAL nő magános háztartását vállalja. „Vidéken is” jelígre a kiadóba. 780

SZERÉNY igényű, jól főző asz-szony házvezetőnői állást keres. Schwartz Mór, Beregszász, Lehel-utca. 779

KISÉRŐNEK, korrepetitornak, vagy bárminek ajánlunk magyar-német-francia-angol gépirő, héber tanító. Kisdiófa-u. 15. 778

KÖZÉPKORU nő, háztartás minden ágában jártas, állást keres. Steiner, Miskolc, Szentpéteri-kapu 14. 783

LAKÁS, ELLÁTÁS

ÁGY kiadó fiatal embernek. Pest-szenterzsébet, Nagy Sándor-u. 6. Augenstein. 774

SZOBA, bútorozott, alberletbe ki-adó elhátással is, izraelita ház-as-párnál. Cím a kiadói hivatalban. 777

KIADÓ Délivasuthoz közeli villá-ban egy-két szép, tiszta, eme-leti bútorozott szoba azonnalra. „Olcso” kiadói hivatalban. 777

VIDÉKIEKNEK olcsó szoba orto-dox családnál, Budapest, Izabella-utca 29. II. 20.

TANÍTÁS

HETI 6-8 órai biblia- és rase-tanításhoz komoly-tanuló keres-tetik. „Német tudás előny” jelígre a kiadóba. 783

FELNÖTTEKET abszolút nívós társalgásra és levelezésre szava-tossággal tanítom; kiképzem, né-met és újheber nyelven, évtize-des gyakorlattal. Esetleg lakását is. „Disztingvált középkorú ur” jelígre a kiadóba.

VEGYES

DOHÁNYUTCAI templomban fér-filés eladó. Széchenyi-rakpart 12/b. I. em. 1. 787

CILINDER KALA-POK KÖLCSON-ZESE. MODERNI-ZÁLASA, FÉRFI ÉS NŐI KALAPOK TISZTÍTÁSA. (or-mázása jó: és ol-csón VOLKOVITZ kalaposmesternél. NAGYATÁDI SZABÓ UTCA 87. 480

